

jakość w budownictwie

**Zakład Geotechniki i
Fundamentowania**

Uniwersytet Warszawski

Wydział Geologii

Zakład Geologii Inżynierskiej, Instytut
Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej

Metody określania sztywności gruntu w badaniach polowych i laboratoryjnych

*dr inż. Tomasz Godlewski
dr Tomasz Szczepański*

5. OGÓLNOPOLSKIE SYMPOZJUM
WSPÓŁCZESNE PROBLEMY
GEOLOGII INŻYNIERSKIEJ
W POLSCE

Plan wystąpienia

1. Krótkie wprowadzenie dotyczące metod sejsmicznych wykorzystywanych w geotechnice:

- **podstawy teoretyczne,**
- **przegląd metod,**
- **cel praktyczny i możliwe zastosowania – Przykłady.**

2. Metody :

- **prezentacja metod,**
- **porównanie i walidacja na poligonach badawczych,**
- **wpływ metodologii**
- **komplementarność stosowania.**

3. Podsumowanie.

Problem sztywności podłoża

Podłoże
Konstrukcja

Wymiary elementów

Parametry materiałowe

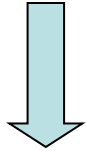

Elementy
konstrukcji,
fundamenty

Monitoring

(parametry sprężyste np. G_0 !!!!)

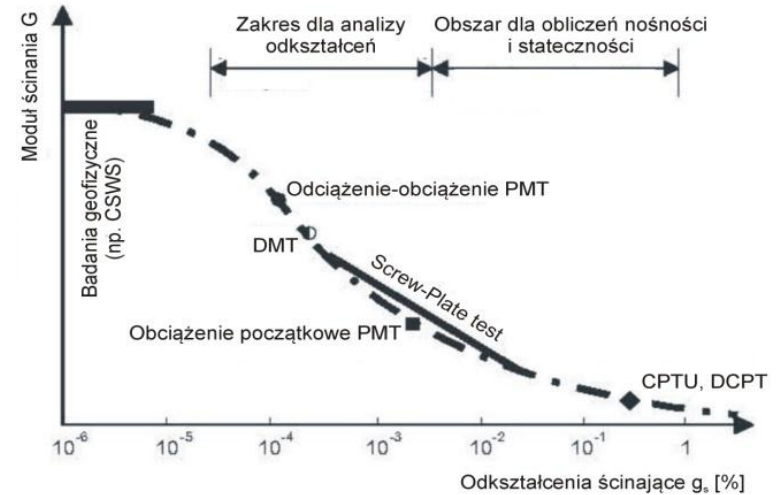
Programy obliczeniowe

Przemieszczenia
obliczeniowe

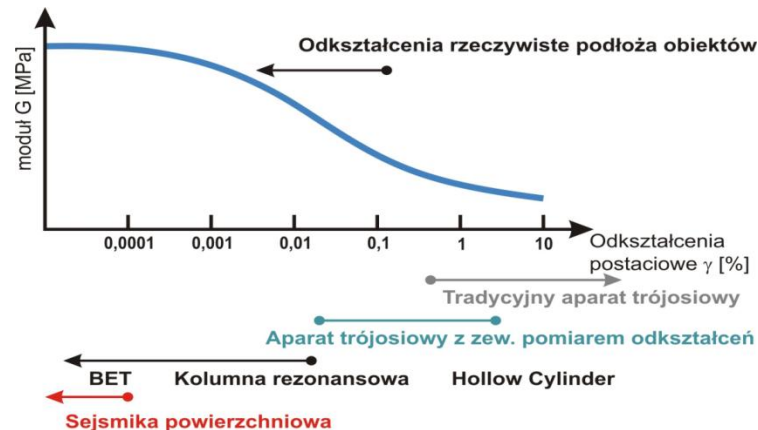

Przemieszczenia
pomierzone

Poglądowa nieliniowa charakterystyka sztywności w gruntach w zależności od odkształcenia, na tle różnych metod badawczych

Mayne'a i Ishihara, za Atkinsonem – Insitu 2001, Bali

Podstawy teoretyczne

- Moduł odkształcenia postaciowego G_{max} (moduł ścinania)

$$G_{max} = \rho V_s^2, \quad [\text{MPa}]$$

- Moduł ściśliwości M

$$M = \rho V_p^2, \quad [\text{MPa}]$$

- Moduł odkształcenia objętościowego K

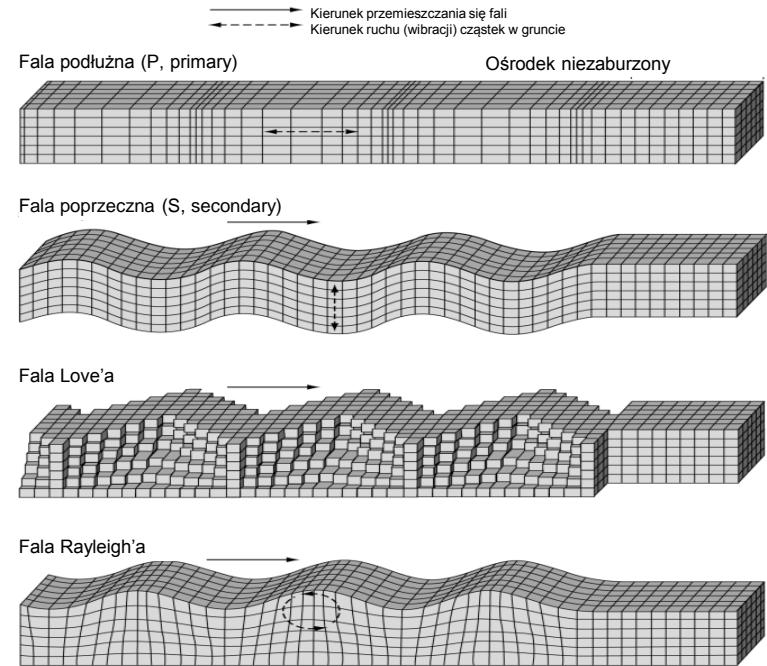
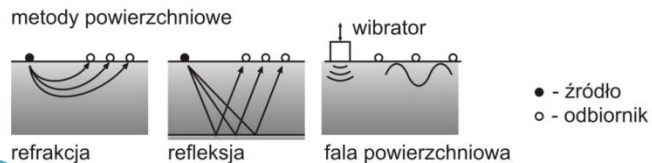
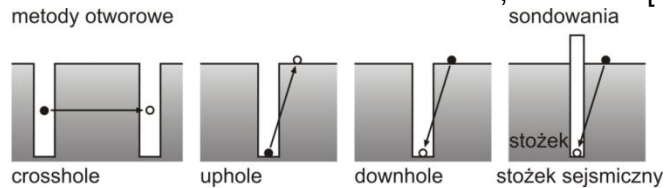
$$K = \rho \left(V_p^2 - \frac{4}{3} V_s^2 \right), \quad [\text{MPa}]$$

- Moduł odkształcenia E (moduł Younga)

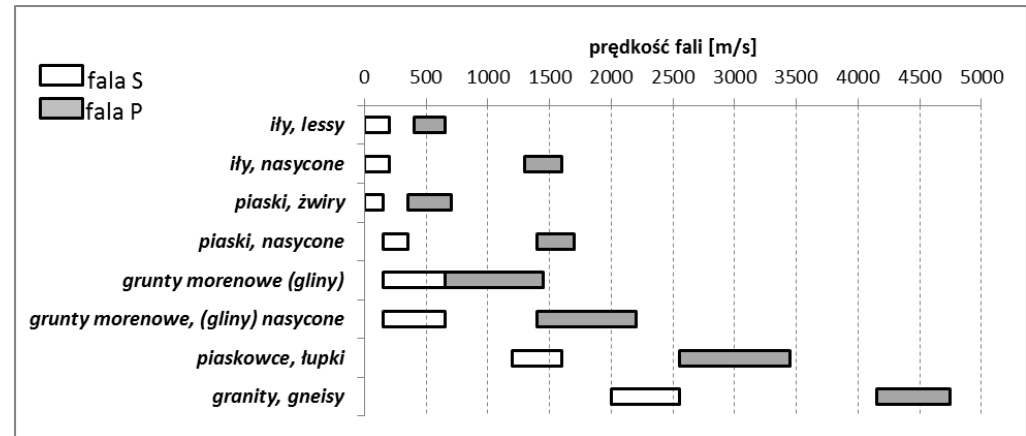
$$E = 2\rho V_s^2 (1 + \nu), \quad [\text{MPa}]$$

- Współczynnik Poissona ν

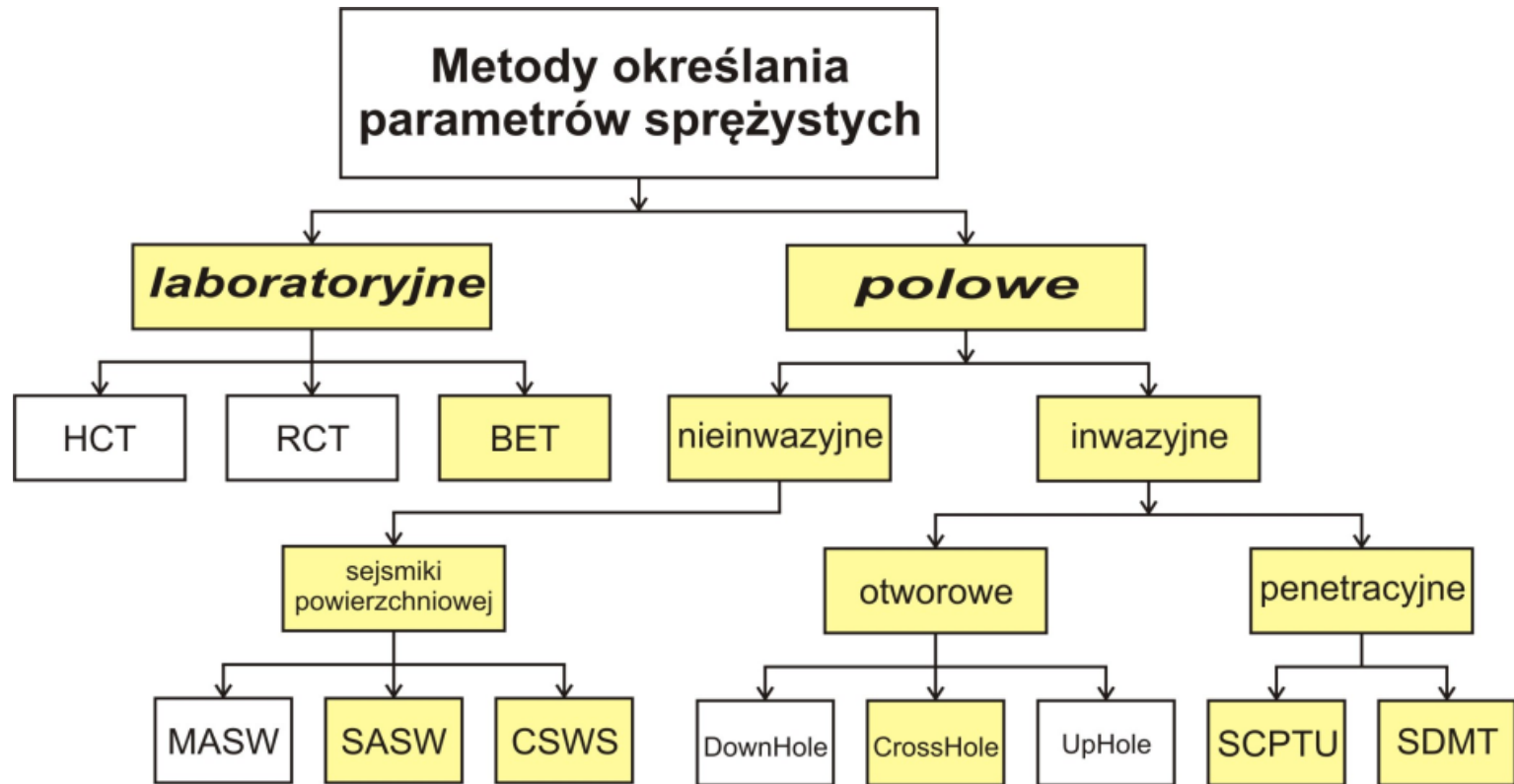
$$\nu = \frac{\frac{1}{2} \left(\frac{V_p}{V_s} \right)^2 - 1}{\left(\frac{V_p}{V_s} \right)^2 - 1}, \quad [-]$$

Modele propagacji fal w zależności od polowej metody sejsmicznej.

Przegląd metod – metody sejsmiczne

HCT – aparat „hollow cylinder”

BET – „bender element”

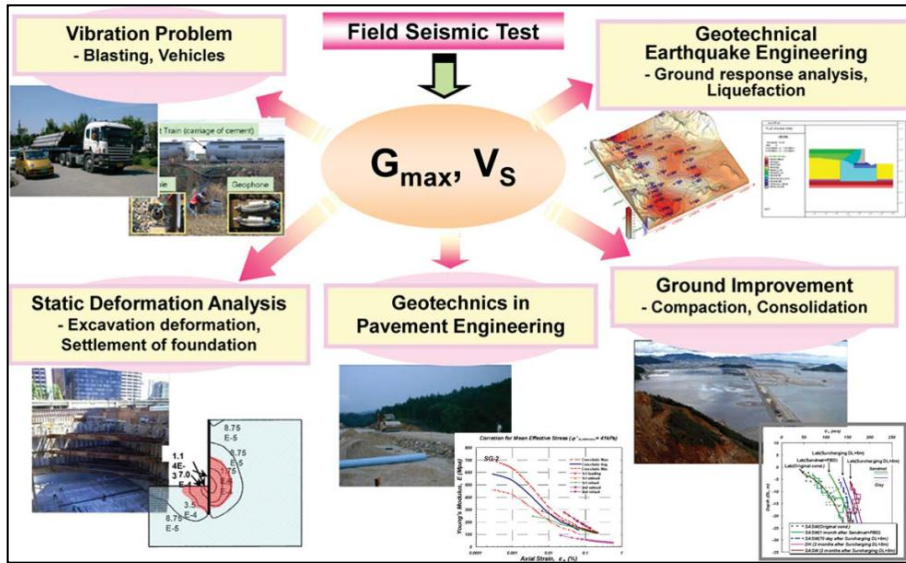
RC – kolumny rezonansowe

SAWS, CSWS, MASW – geofizyka powierzchniowa

DH, CH, UH – profilowania w otworach

SCPTU, SDMT – sondowania z użyciem końcówek sejsmicznych

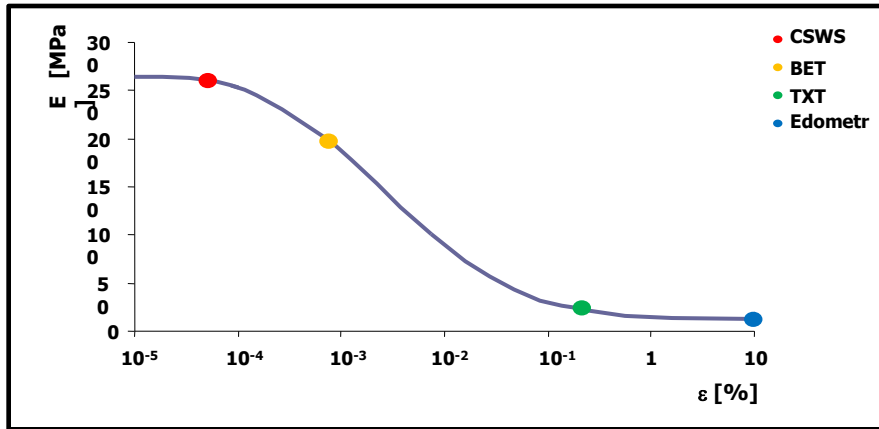
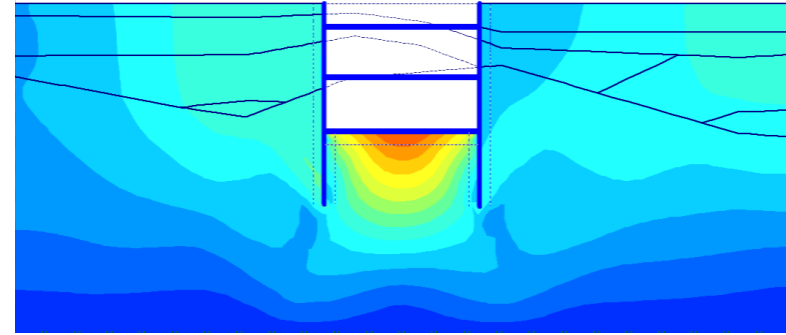
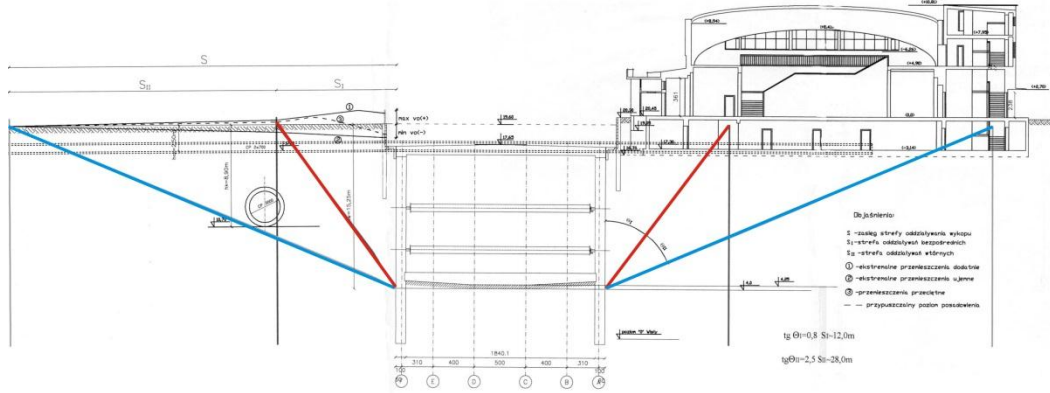
Zastosowanie w geoinżynierii

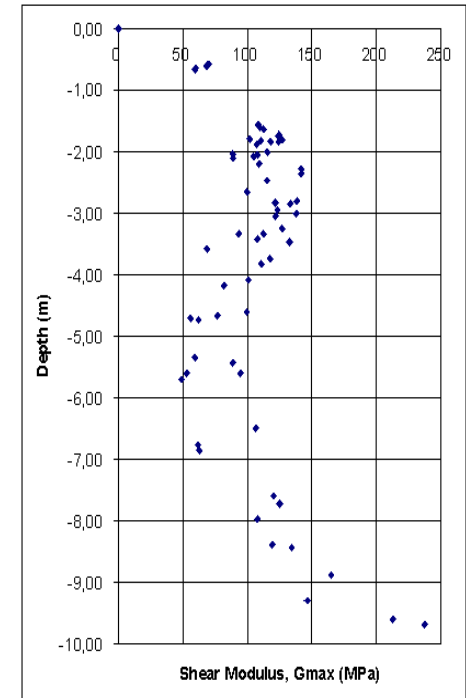
Kim D.S. & all 2012r.

problem geotechniczny	rodzaj podłoża	posadowienie	wykopy	nasypy na gruntach organicznych	prognoza zjawiska upłynnienia	specjalistyczne roboty geotechniczne
„słabe” grunty ilaste		SDMT/CPTU SCPTU/FVT	SDMT/CPTU SCPTU/FVT	SDMT/CPTU SCPTU/FVT	SDMT/CPTU SPT/CH	SDMT/CPTU CH/UH*
„mocne” grunty ilaste		DPSH/PMT DMT/PMT	DMT/PMT	DMT/PMT DPSH/PMT	-	DPSH/PMT CH/UH*
luźne piaski		DMT/SCPTU	DMT/SCPTU	DMT/SCPTU	SDMT/CPTU SPT/CH	SDMT/CPTU
zagęszczone piaski		DMT/PMT	DMT/PMT	DPSH/PMT	-	PMT/Met. Geof.
grunty „scementowane”		DMT/SCPTU DPSH/PMT	SDMT/CPTU SDMT/PMT	DPSH/PMT Lab.	-	BH/ Met. Geof.
rozluźnione nasypy		DMT/PLT DMT/PMT	DMT/PLT DMT/PMT	-	DMT/SCPTU SPT/CH	BH/ Met. Geof.
dobrze zagęszczone nasypy		DPSH/PMT DPSH/PLT	DPSH/PMT	-	-	-
masywy skalne		BH/Lab./Met. Geof.	BH/Lab./Met. Geof.	-	-	BH/Lab./Met. Geof.
masywy skrasowiałe		BH/Lab./Met. Geof.	BH/Lab./Met. Geof.	-	-	BH/Lab./Met. Geof.

Przykład – głęboki wykop

Moduły odkształcenia dla łąków ze stacji A19

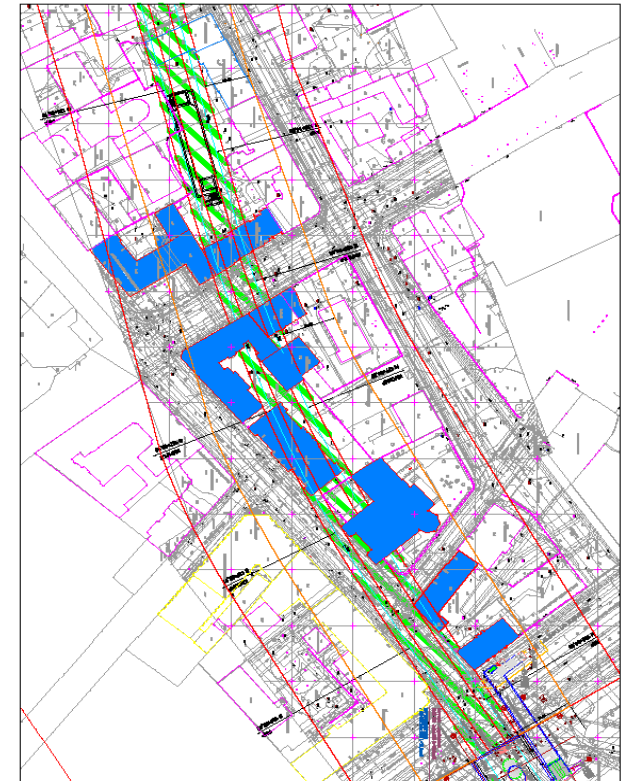
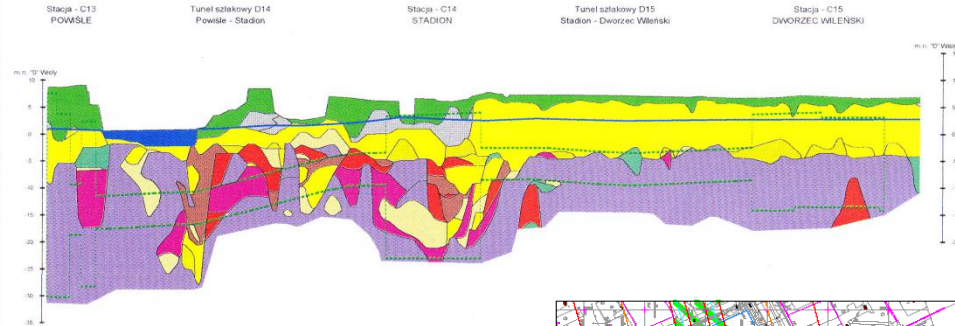
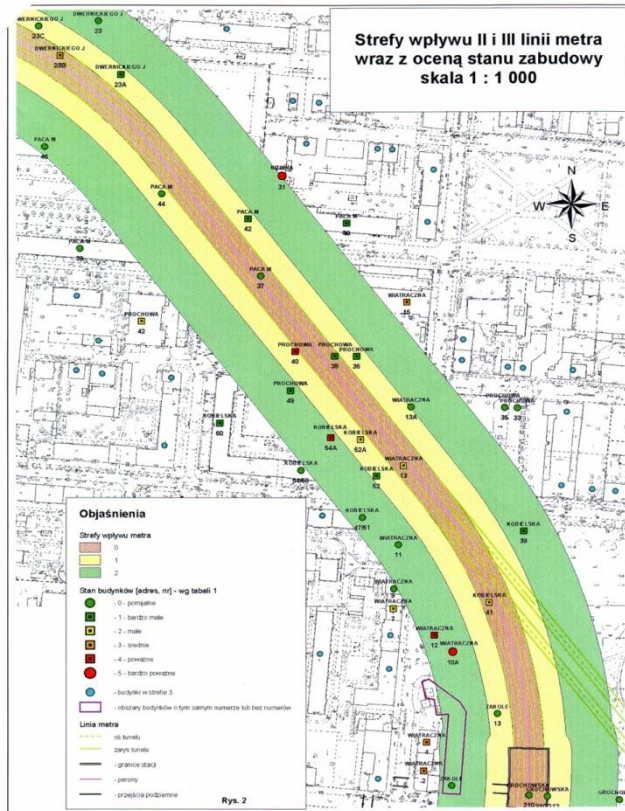

punkty/ położenie	Obliczenia				Pomiar (oś 4-5) ściana W	Pomiar r (oś 4-5) ściana E
	edometr	TRX	BET	CSWS		
A /3,0 m	-8,5 mm	-11,0 mm	3,0 mm	3,3 mm	1 mm	2 mm
B /7,0 m	8,3 mm	6,0 mm	2,2 mm	2,8 mm	3 mm	2 mm
C /12,0 m	47,0 mm	41,0 mm	1,3 mm	1,7 mm	2 mm	1 mm

Przykład – oddziaływanie II linii metra

Zasięg stref wpływu II linii metra na zabudowę – fragment z opracowania [NG-903/06]

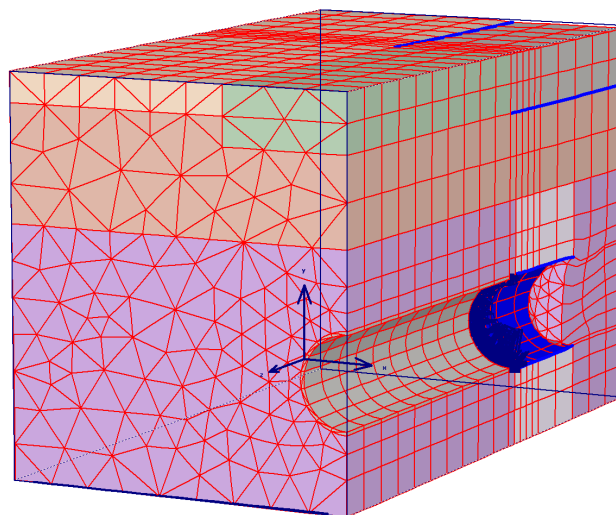
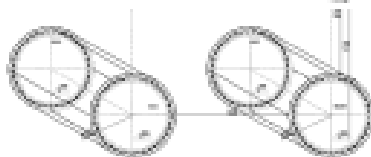
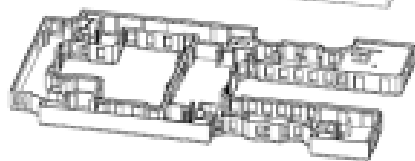

Informacje, wyniki badań i analiz uzyskane w ramach realizacji Projektu badawczego własnego nr R04 002 03: „Nowe technologie projektowania i budowy tuneli oraz wykopów metra z uwzględnieniem dotychczasowych doświadczeń”, sfinansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Przykład - drążenie tunelu tarczą TBM

Budynek nad tunelem metra

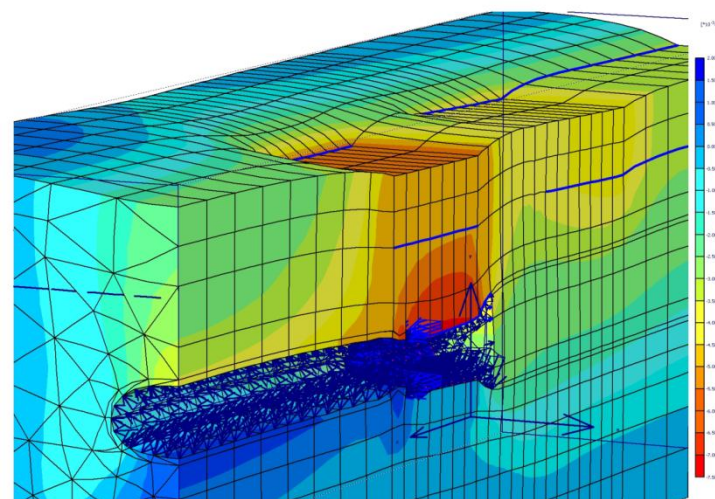

Deformed Mesh
Extreme total displacement $45,50 \cdot 10^{-3}$ m
(displacements scaled up 50,00 times)

Model z widocznym układem warstw gruntu, położeniem tunelu i zarysem budynku.

Model 3D z widocznym układem warstw gruntu i położeniem tunelu, poniżej obraz pionowych przemieszczeń podłoża w trakcie postępu tarczy TBM.

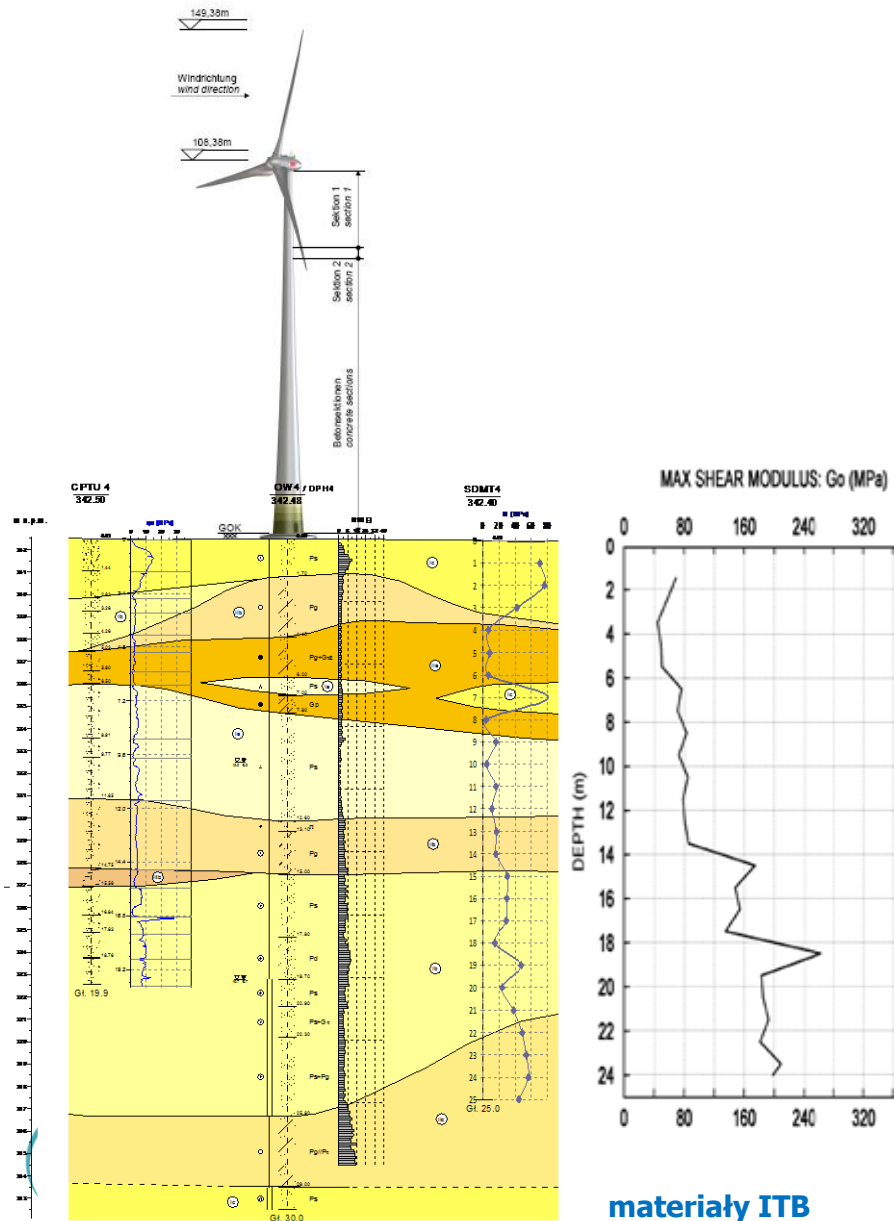
Kolor pomarańczowy intensywny oznacza osiadanie nad tunelem równe 38 mm. Kolor niebieski pod tunelem oznacza odprężenie gruntu.

Obraz przemieszczeń pionowych w rejonie tarczy pod skrzydłami budynku.

materiały ITB

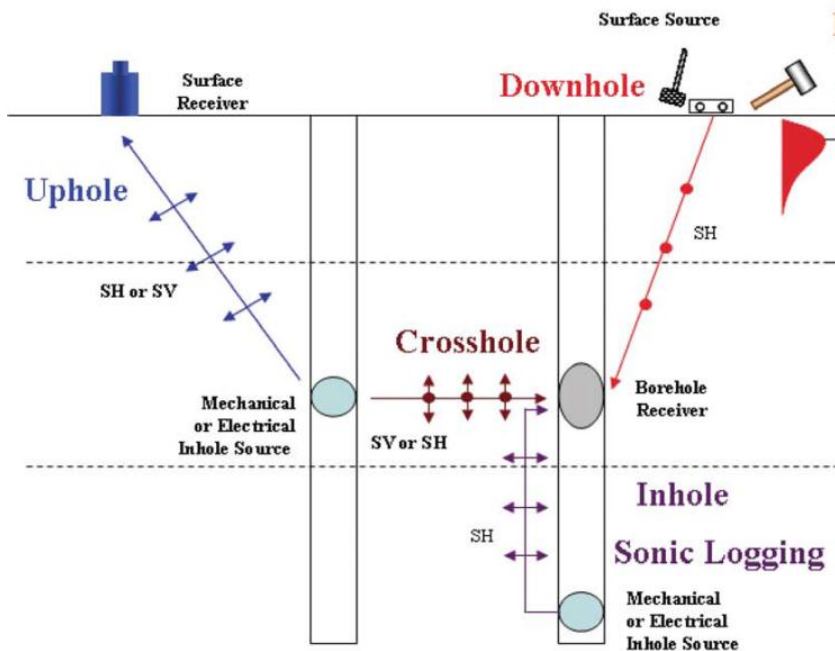
Przykład - Elektrownie wiatrowe

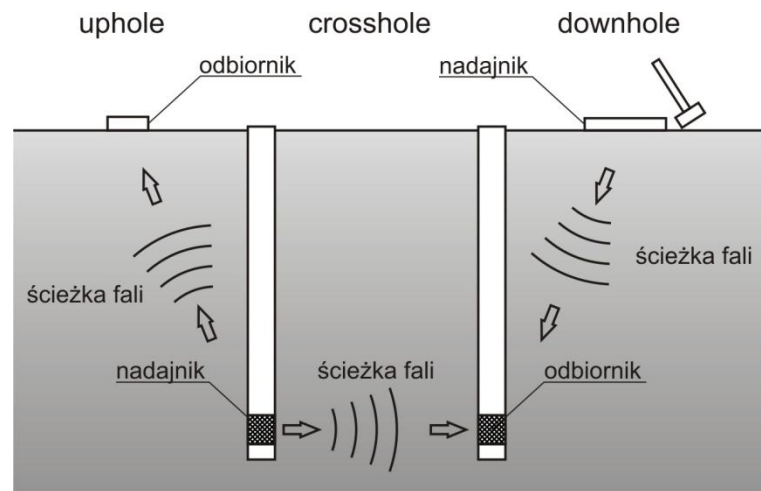
Producenci turbin z uwagi na konieczność uwzględnienia oddziaływań dynamicznych wymagają określenia modułu dynamicznego / *elastic stiffness modulus* / - E_{sd} [MN/m²] oraz wartość współczynnika sztywności skrętniej / *torsional spring stiffness* / - k_{φ} [MNm/rad].

$$k_{\varphi} = \frac{8 * G * r^3}{3 * (1 - \nu)} \quad E_{sd} = k_{\varphi} * \frac{3}{4} * \frac{1}{r^3} * \frac{(1 + \nu) * (1 - \nu)^2}{(1 - \nu - 2\nu^2)}$$

Metody otworowe CH, DH, UH

Kim D.S. & all 2012r.

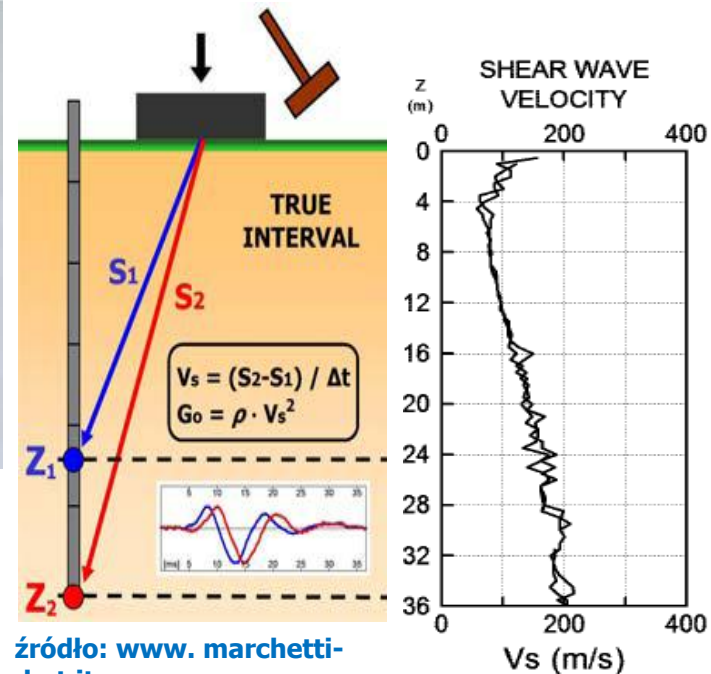

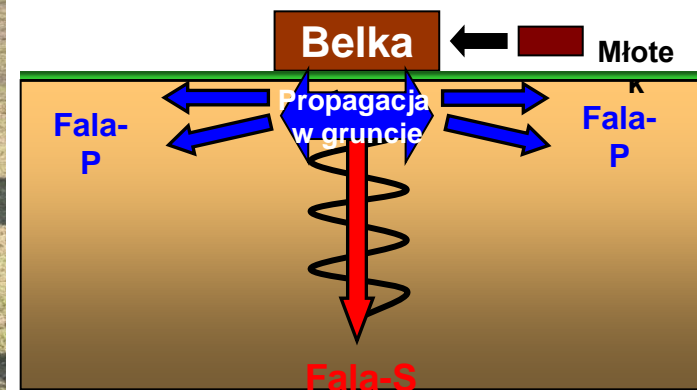
Sondowania sejsmiczne SCPTU/SDMT

źródło: mat.
Geotech

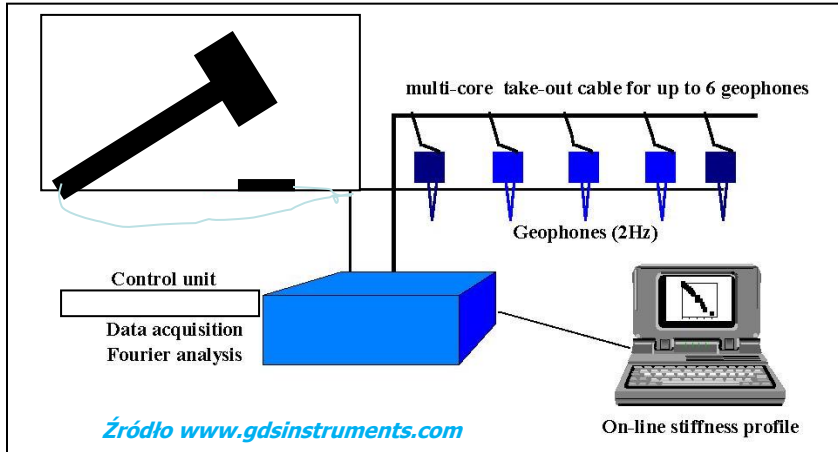

źródło: www.marchetti-dmt.it

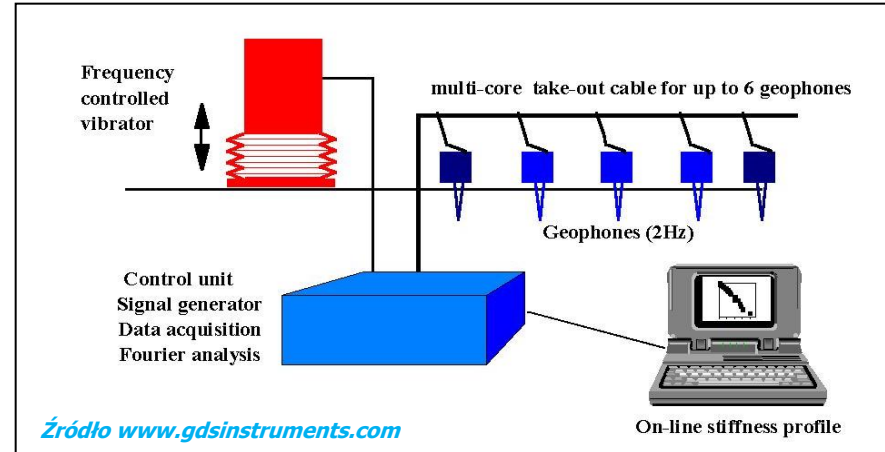
SASW & CSWS

SASW Spectral Analysis of Surface Waves

Źródło drgań – pojedyncze uderzenie młotkiem lub innym obiektem

CSWS Continuous Surface Wave System

Źródło drgań – sterowany komputerowo wibrator (częstotliwości 6-600Hz)

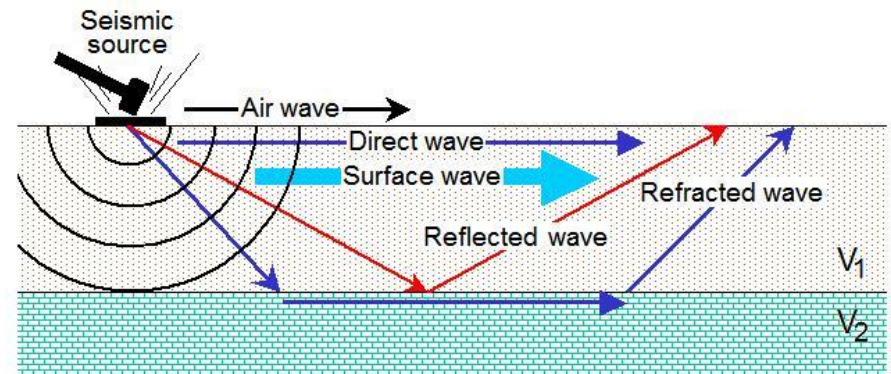

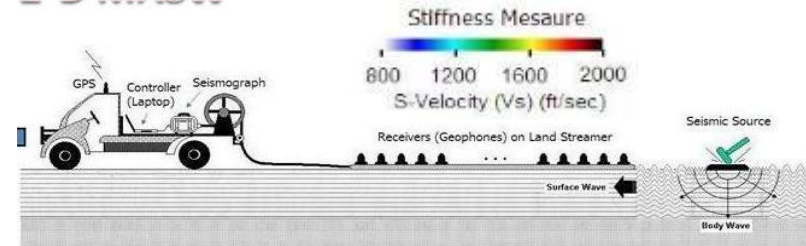
Metody sejsmiczne

Metody:

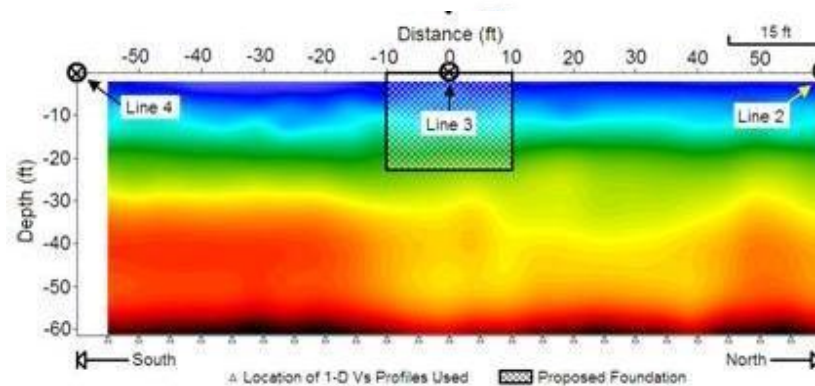
- profilowanie refrakcyjne – wykorzystuje zjawisko rejestracji fal załamanych pod kątem 90° na granicach sejsmicznych – pomiędzy warstwą o niższej prędkości fali od warstwy o większej prędkości leżącej poniżej;
- profilowanie rekleksyjne – polega na wzbudzeniu i rejestracji fal odbitych na granicach ośrodków o różnych gęstościach i prędkościach propagacji fali;
- **Multichannel Analysis of Surface Waves** – rejestracja fal powierzchniowych - rozkład prędkości fali poprzecznej w profilu głębokościowym na podstawie analiz fali Rayleigha.

2-D MASW

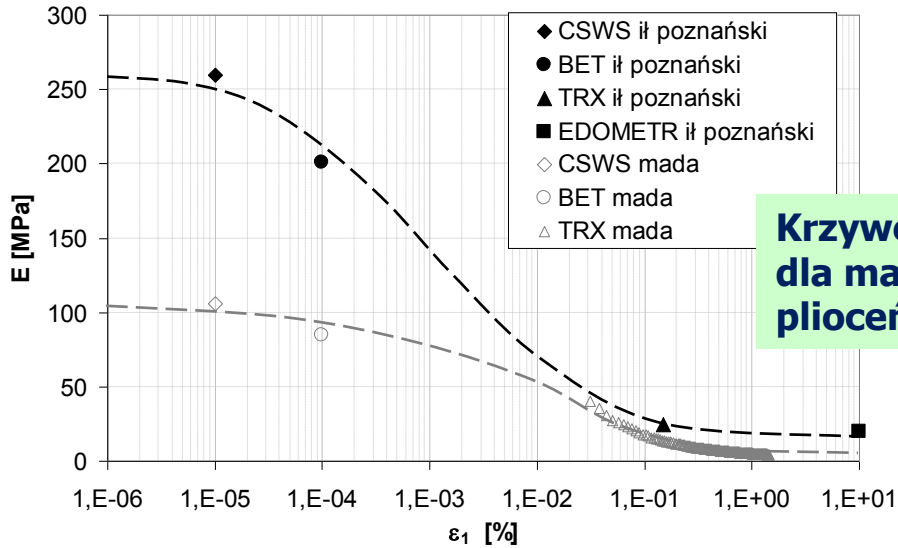

źródło: www.masw.com

Metody laboratoryjne - krzywe sztywności gruntu

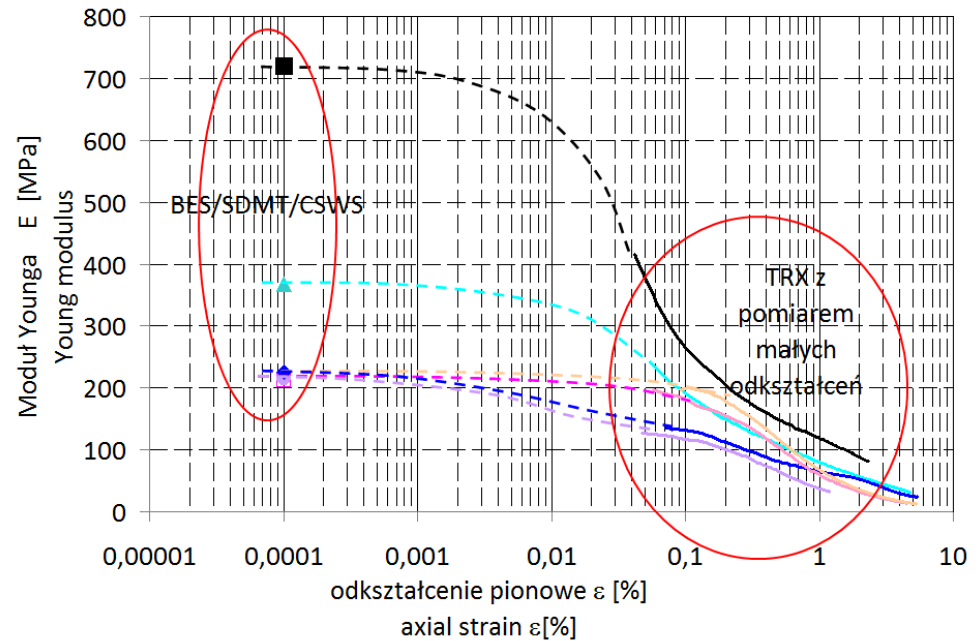

**Krzywe sztywności dla mady i łu mio-
pliocénskiego**

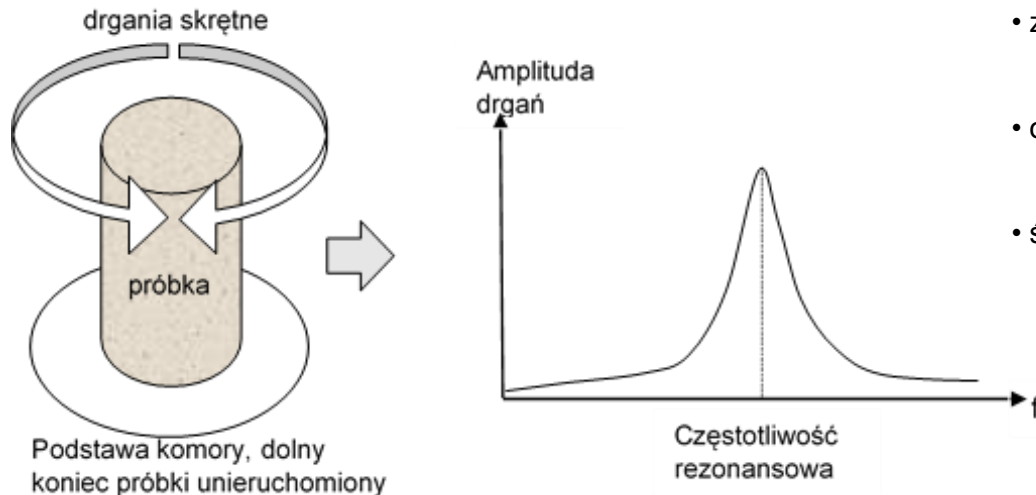
**Przykładowe zróżnicowanie sztywności iłw mio-
pliocénskich z głębokości 9-14m, z dwóch
sąsiadujących ze sobą wiercéń na terenie Warszawy**

**Komora TRX z tzw.
wewnętrznyimi prętami,
instrumentacja próbki
czujnikami małych
odkształceń typu Hall
Effect (HE)**

Metody laboratoryjne – RCT, HCT

Zasada wzbudzenia drgań oraz poglądowy wynik badania RCT.

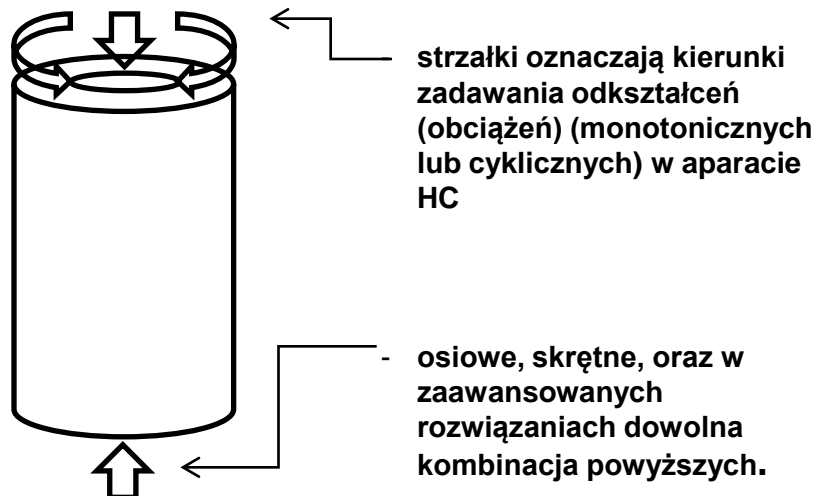
Możliwości badawcze:

- znajdowanie częstotliwości rezonansowej
  - dla drgań skrętnych
  - dla drgań zginających
- określanie parametrów tłumienia
  - dla drgań skrętnych
  - dla drgań zginających
- ścinanie skrętne

TYP 1. Próbka jest wzbudzana do drgań na dolnym końcu, a na górnym jest mierzona odpowiedź w postaci prędkości, amplitudy lub przyspieszeń drgań

TYP 2. Próbka jest nieruchomo zamocowana na dolnym końcu (koniec pasywny), a na górnym końcu są zarówno zadawane drżania jak i mierzona odpowiedź materiału (koniec aktywny).

Zasada działania wymuszeń na próbkę w aparacie HC.

Możliwości badawcze:

- badania zarówno przy dużych, jak i w bardzo małym zakresie odkształceń
- aplikację odkształceń osiowych i skrętnych jednocześnie, zarówno w warunkach statycznych jak i dynamicznych obciążeń.
- Możliwość dowolnej zmiany położenia płaszczyzny napreżen głównych

Poligony badawcze CSWS/SASW vs SDMT

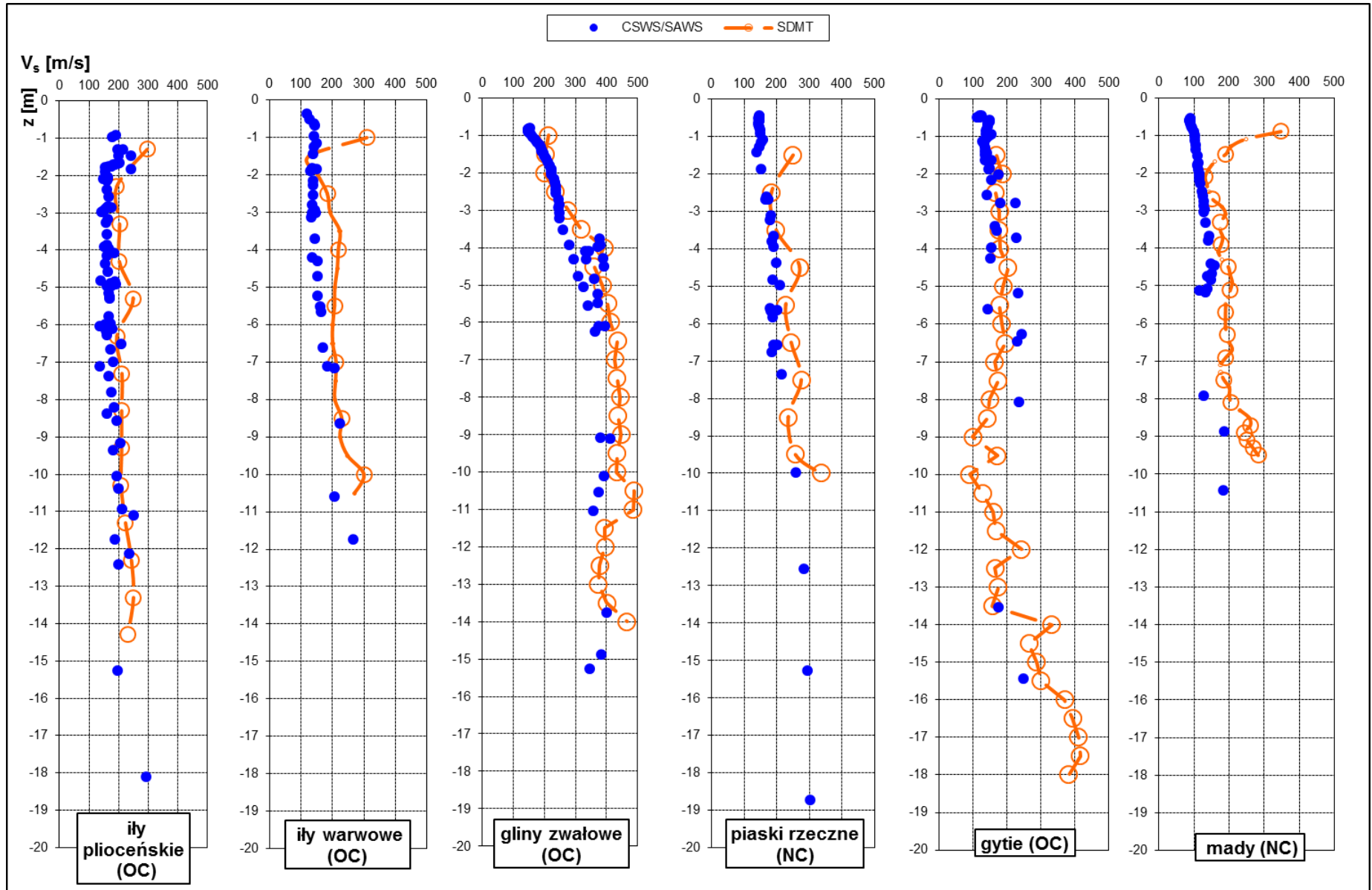
Wyniki bezpośrednich pomiarów sejsmicznych wykonanie komplementarnie:

- *6 typów lito-genetycznych*
- *12 poligonów badawczych*
- *ok. 500mb profili*
- *ok. 1200 danych*

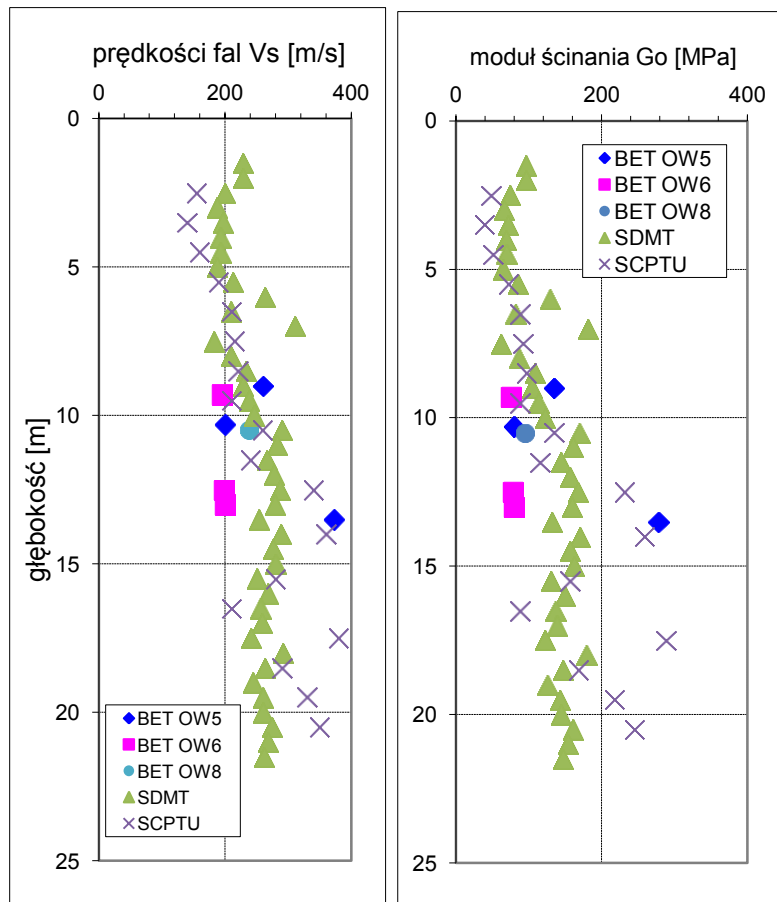

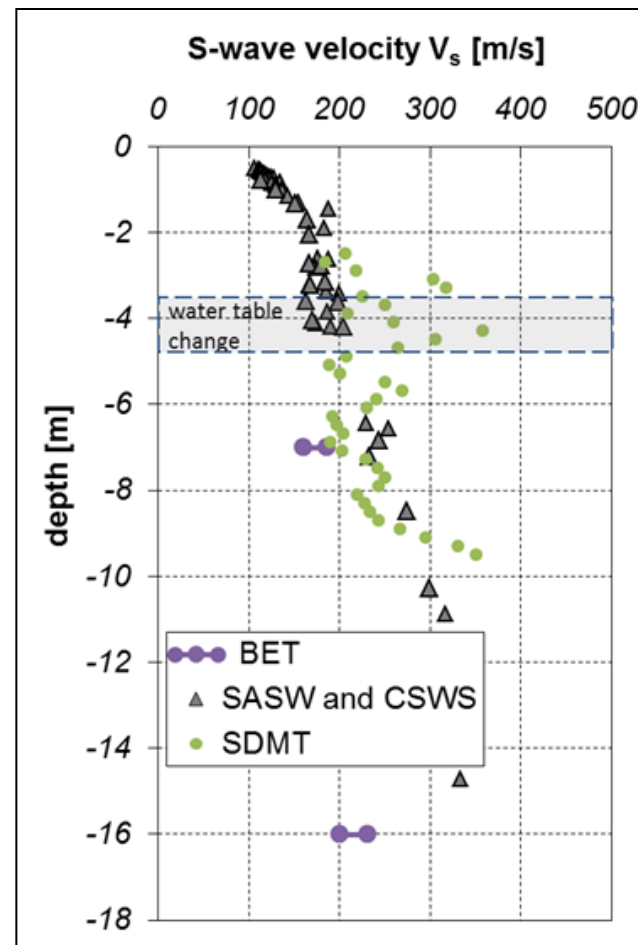
Porównanie wyników z SDMT i CSWS/SASW dla wybranych typów litogenetycznych gruntów

Porównanie wyników – walidacja metod

Wyniki pomiarów prędkości fali poprzecznej V_s , modułu ścinania G_0 i modułu Younga E_0 dla łąw plicieńskich – zestawienie metod laboratoryjnych i polowych.

Wyniki pomiarów prędkości fali poprzecznej V_s dla piasków rzecznych – zestawienie metod laboratoryjnych i polowych.

Godlewski & Szczepański (2012)

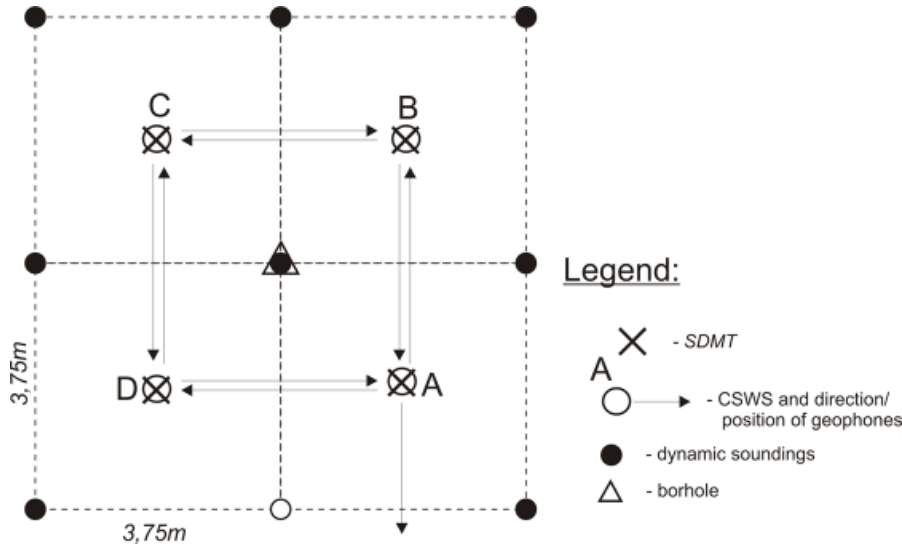
Poletko doświadczalne

Powtarzalność wyników i wpływ metodologii na wyniki (praktyczne spojrzenie „od kuchni”):

- **SASW – CSWS – łączne zastosowanie**
- **SASW / CSWS - wpływ rozstawu geofonów**
- **SDMT – odległość źródła drgań od żerdzi > potencjalna metodyka oceny anizotropii**
- **Wpływ źródła drgań:**

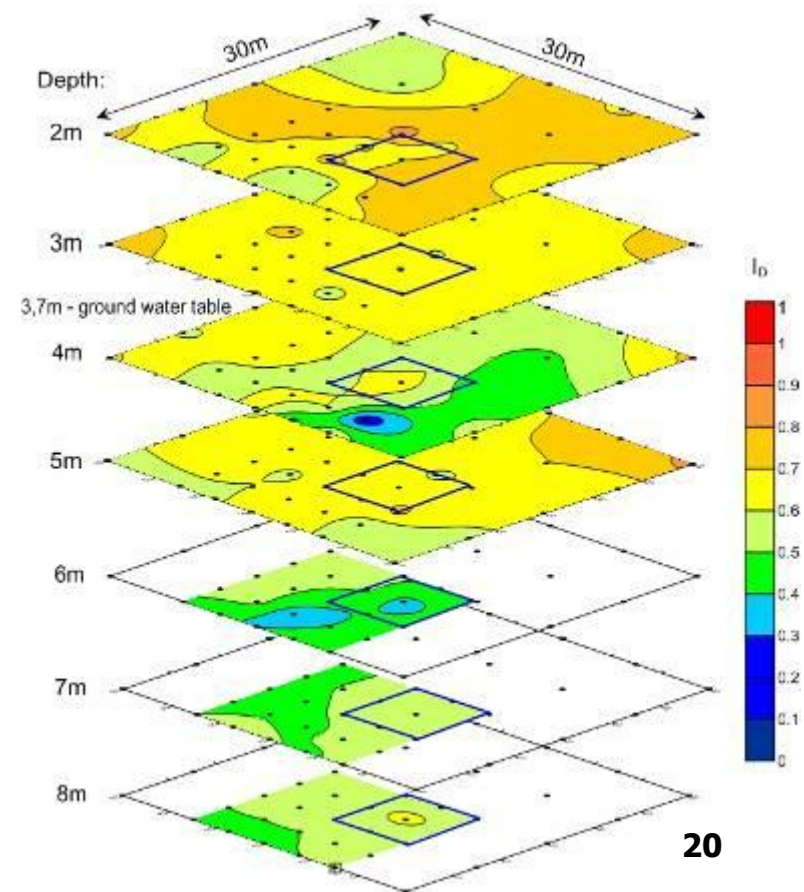
- **SDMT – energia uderzenia młotka,**

- **SASW - użycie różnych obiektów do uderzenia**

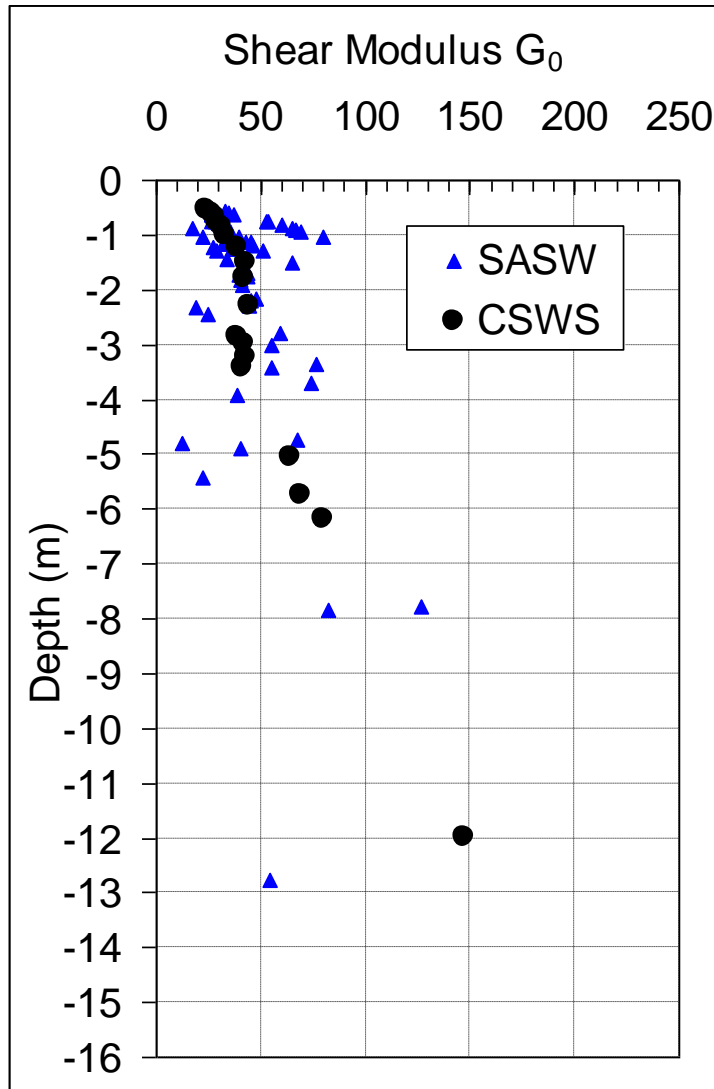
CSWS – 4 punkty * 2 kierunki * 3 rozstawy geofonów (24 testy)

SDMT - 4 punkty * 3 badania* 3-5 pomiarów na każdej głębokości

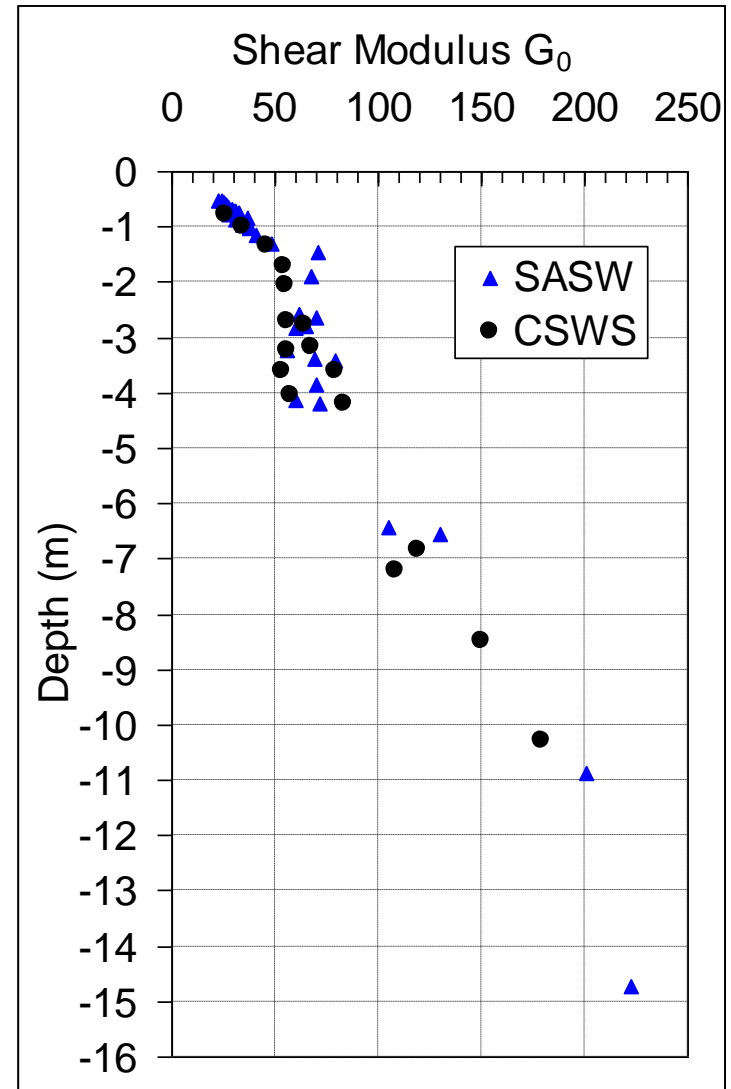

SASW&CSWS - użycie komplementarne

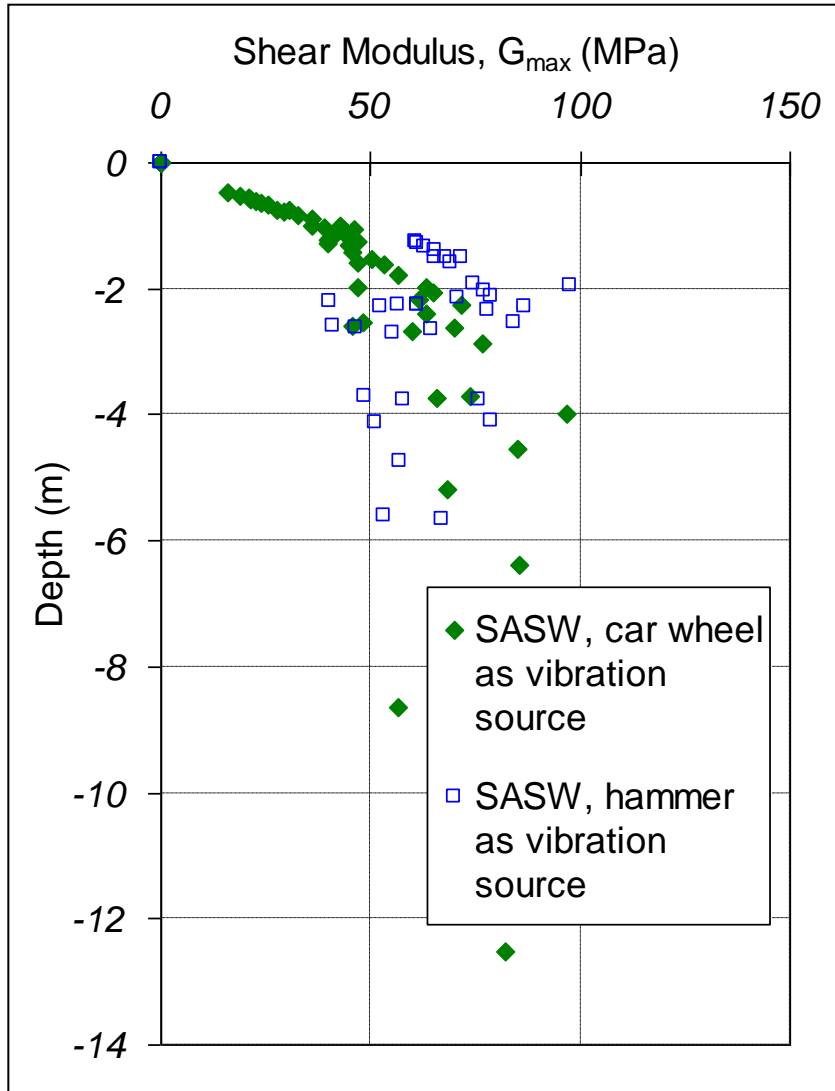

Badanie przy dużych zakłóceniach

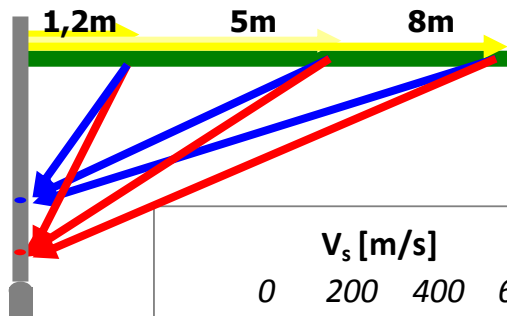
Badanie przy małych zakłóceniach

Wpływ źródła drgań SASW – różne obiekty

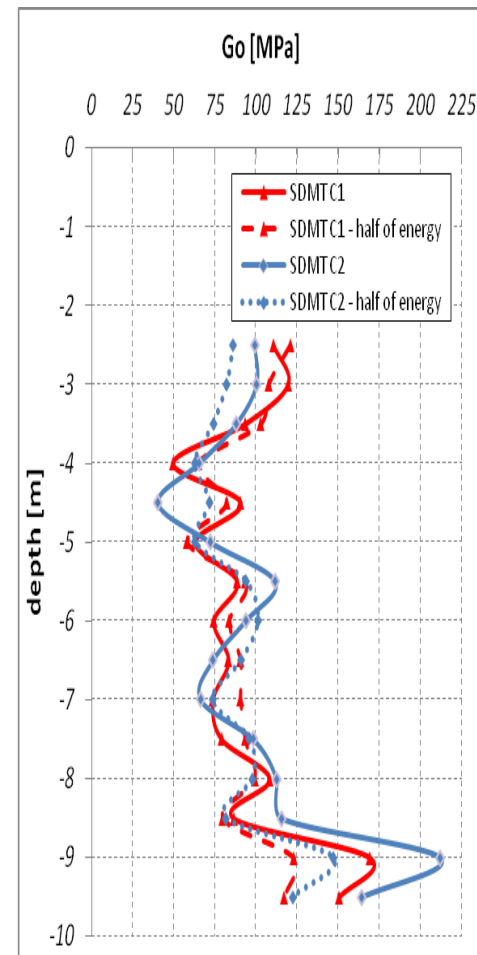
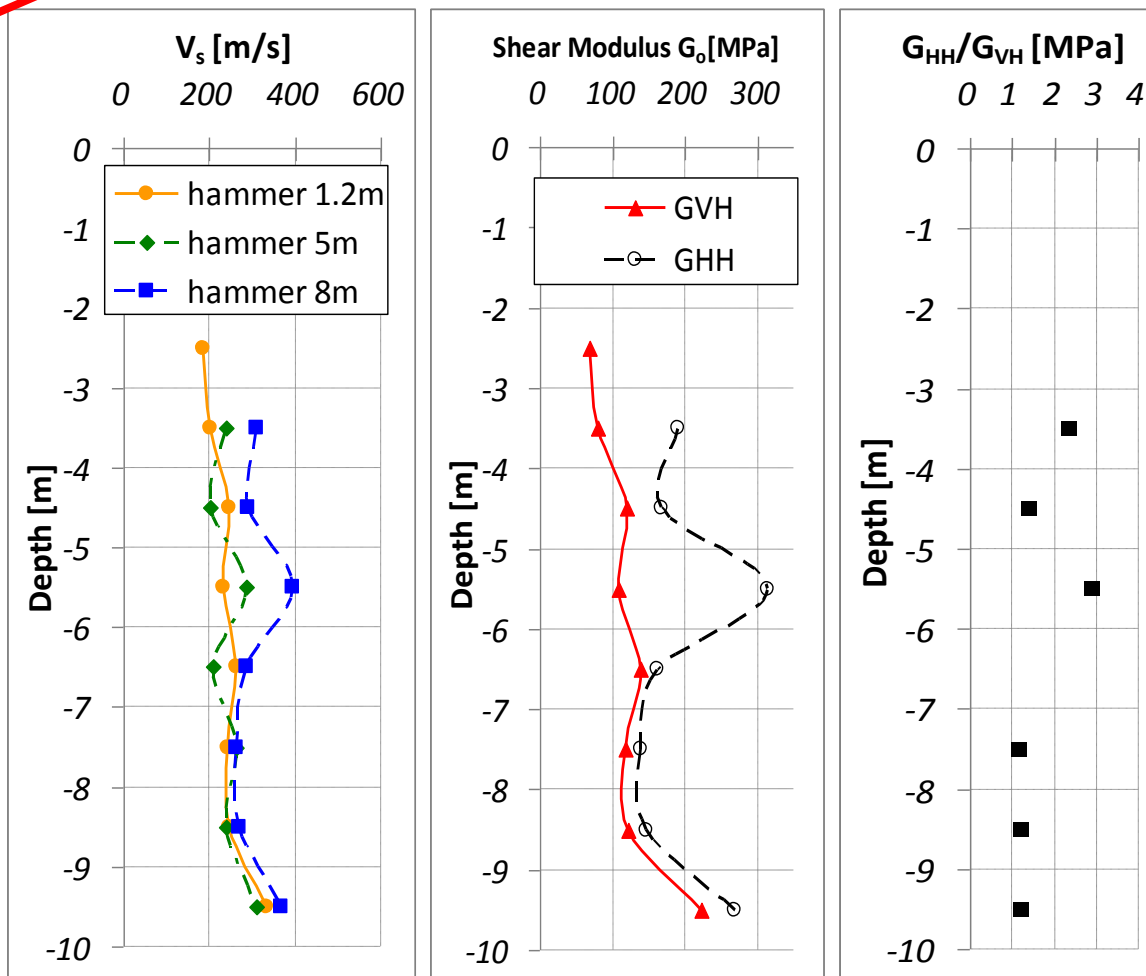

Godlewski & Szczepański (2012)

SDMT – ocena anizotropii, energetyczność źródła drgań

Procedure according to: Foti, S. & Lancellotta, R. & Marchetti, D. & Monaco, P. & Totani, G. 2006

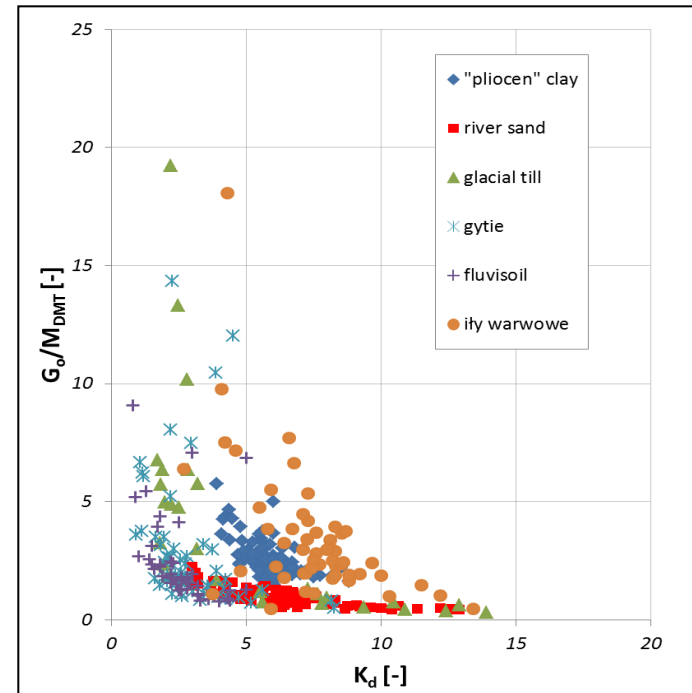
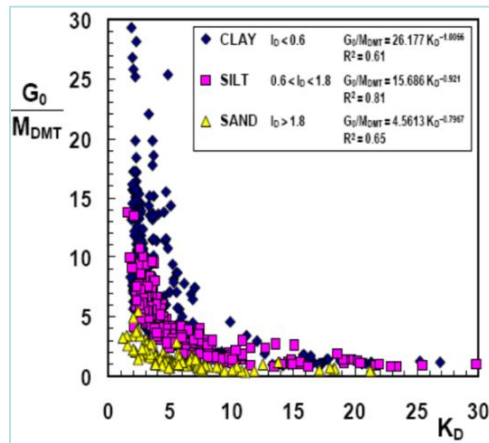
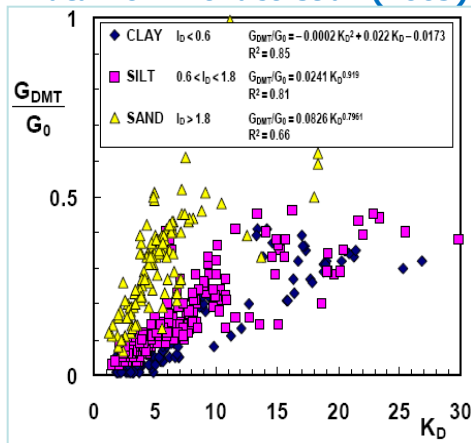
Testowanie wpływu energetyczności źródła na powtarzalność i jakość wyników.

Godlewski & Szczepański (2012)

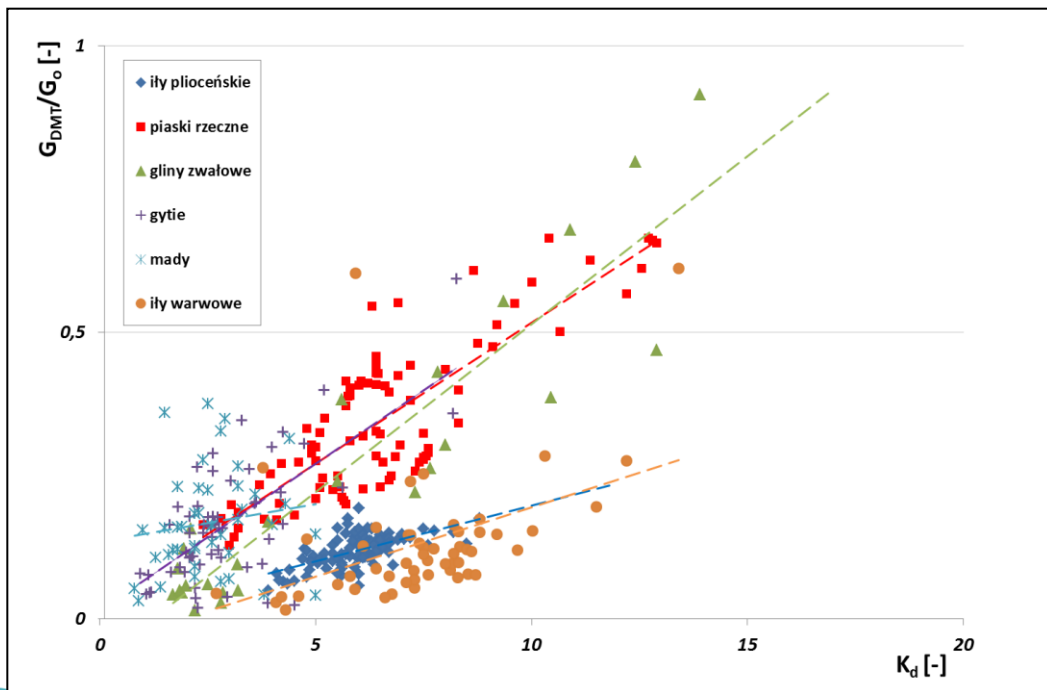
Zmiana odległość źródła drgań od żerdzi jako potencjalna eksperymentalna metodyka do oceny anizotropii gruntu.

G_{DMT}/G_0 ratio

Data from Monaco et al. (2009)

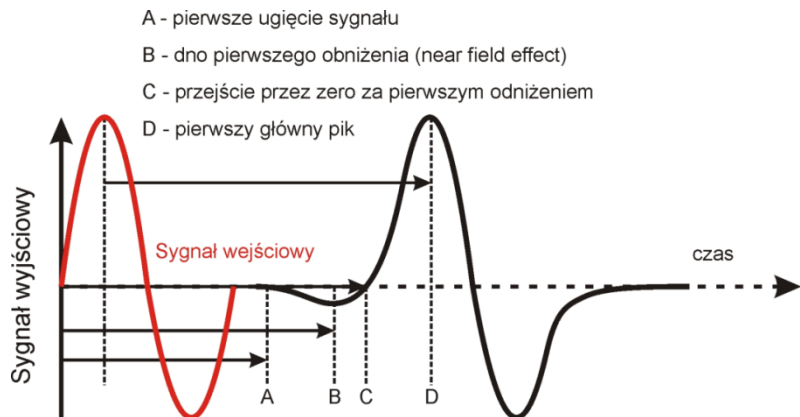

Data from Godlewski & Szczepański (2012)

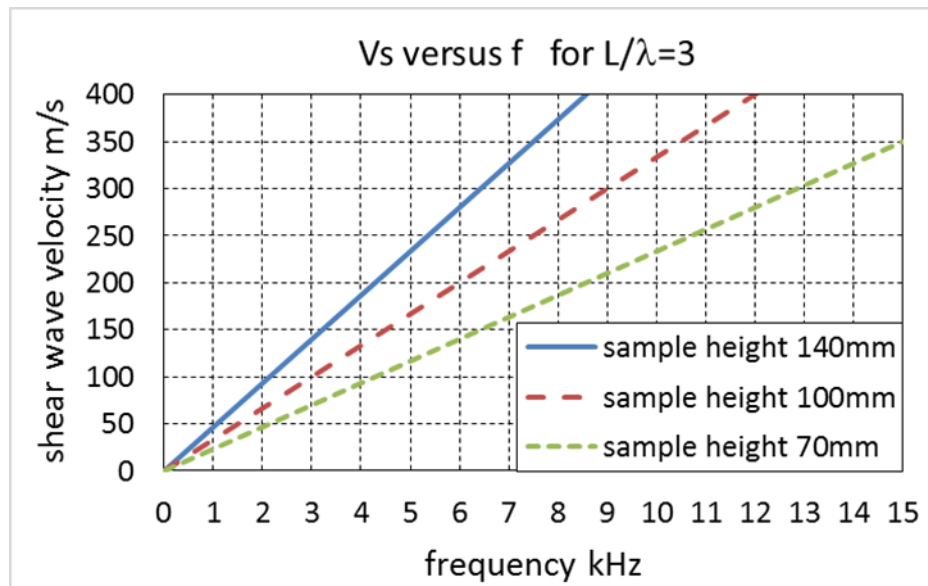

Interpretacja w metodzie BET – dobór częstotliwości

Metoda obserwacyjna, realizowana w domenie czasu - *Time Domain (TD)*

Schemat typowego przebiegu odbiorczego sygnału fali S z zaznaczonym near field effect (Lee i Santamarina 2005, uzupełniony) [25].

Godlewski & Szczepański (2014)

Komplementarność stosowania

Metoda Wybrane czynniki	BE (lab)	SDMT	SASW/CSWS
Głębokość badania	Dowolna , zależna tylko od dostępności próbek	Do kilkudziesięciu metrów, ograniczona warunkami podłoża i rodzajem penetrometru (urządzenia wciskającego). Im szywniejsze podłoże tym mniejsza głębokość penetracji.	Do ok. 30m, zależna ściśle od sztywności podłoża i częstotliwości wzbudzonej fali, ew. zakłóceń. Im szywniejsze podłoże tym większa głębokość.
Rozdzielczość (gęstość punktów pomiarowych)	Dowolna , w zależności od potrzeb i ilości próbek. <i>Możliwość wielu oznaczeń dla jednej próbki przy różnych naprężeniach.</i>	Częściowo zdeterminowana odległością geofonów w żerdzi (0,5m), wybierana przez użytkownika. <i>Uzyskana wartość odnosi się do 0,5m warstwy.</i>	Zależna od głębokości, rzędu cm w górnej części profilu, do metrów na większych głębokościach, gdzie zaczyna być częściowo losowa. Zróznicowana - <i>zależnie od metody interpretacji i ilości informacji wejściowej.</i>
Charakter badania	Inwazyjny - efekty związane z pobraniem i ekstrakcją próbki – konieczność odtworzenia warunków .	Inwazyjny – warunki <i>in situ</i> , penetracja może powodować efekt wzmocnienia .	Nieinwazyjny – warunki <i>in situ</i> .
Aplikacja	Możliwość modelowania zachowania, dowolny stan naprężeń, anizotropia.	Wszędzie gdzie da się wcisnąć (ale czasem można podwiercić).	Wszędzie, również tam gdzie nic nie da się wcisnąć Stosowalna do oceny trudnych dla metod penetracyjnych podłoży (gliny lodowcowe z głazami, bruki morenowe, zwietrzałe grunty skaliste, nasypy, hałdy etc)
Czas badania	Minuty – godziny	10m profil – 1,5÷3 godzin	10m profil – 15min - 1 godziny

Podsumowanie

- 1) Obecnie przy bardzo rozwiniętym warsztacie obliczeniowym problemem są wiarygodne i adekwatne do zadania parametry gruntowe, rozpatrywane w zakresie rzeczywistej pracy konstrukcji. Praktyczne przykłady potwierdzają konieczność wyznaczania **wartości G_o** dla projektowania obiektów. Wymaga to stosowania wykalibrowanych metod badawczych wykorzystujących **sejsmikę**.
- 2) Wyniki uzyskane na poligonach badawczych wykazały, że obie użyte metody (**SDMT i CSWS/SASW**) dają zbliżone wartości $V_s \rightarrow G_o$, co biorąc pod uwagę odmienne warunki badania (inwazyjne - nieinwazyjne) oraz wzajemne uzupełnianie (odmienne ograniczenia i zalety każdej z nich), czyni użytecznym ich **komplementarne stosowanie**.
- 3) Obserwacje uzyskane na poligonie doświadczalnym wskazują na konieczność uwzględniania wpływu różnych **czynników metodycznych** tj. np. dopasowywanie poziomu energii generowanej przez źródło drgań, czy wpływ rozstawu geofonów. Eksperymentowanie z użyciem jako źródła drgań różnych obiektów generujących szerszy zakres częstotliwości fal pozwala na zwiększenie stosowalności (większy zasięg w met. SASW). Jednoczesne stosowanie w pełni kontrolowanego źródła drgań (wibrator w wersji CSWS) daje dodatkowe korzyści związane z interpretacją wyników uzyskanych w warunkach silnych zakłóceń (instalację przemysłowe, przestrzeń miejska, warunki na budowie).

Podsumowanie cd.

4) Efektywne stosowanie przedstawionych metod wymaga:

- dokonania właściwego wyboru metod do określonego zadania - **ADEKWATNOŚĆ**;
- stosowanie łącznie różnych metod i technik pomiarowych w celu zwiększenia skuteczności - **KOMPLEMENTARNOŚĆ**;
- kalibrowania i potwierdzania uzyskiwanych wyników z informacją z wierceń/sondowań, w celu poprawnej interpretacji otrzymanego obrazu/modelu geofizycznego – **DOŚWIADCZENIE**.

***INSTRUKCJA DOTYCZĄCA OKREŚLANIA MODUŁU G_0 W BADANIACH
LABORATORYJNYCH I POLOWYCH Z WYKORZYSTANIEM METOD SEJSMICZNYCH -
Projekt Badawczy (NG-61) w ITB we współpracy z IHiGI Wydziału Geologii UW –
planowane wydanie - styczeń 2015r.***

Instytut Techniki Budowlanej
Zakład Geotechniki i Fundamentowania

ul. Ksawerów 21, 02-656 Warszawa

Tel. +48 22 848 86 68

+48 22 56 64 291

Fax. +48 22 56 64 258

e-mail: geotechnika@itb.pl

www.itb.pl

DZIĘKUJĘ ZA UWAGĘ!!!

Wydział Geologii Uniwersytet Warszawski

Instytut Hydrogeologii i Geologii Inżynierskiej

ul. Żwirki i Wigury 93, 02-089 Warszawa

Tel. +48 22 55 40 500

Fax. +48 22 55 40 001

e-mail: ihigi.geol@uw.edu.pl

www.geo.uw.edu.pl